

ERİKSON EVRELERİNİN SONUÇLANMASI: KİMLİK VE YAKINLIK ARASINDAKİ İLİŞKİ*

Mary Ann KOCERGUI ve Gerald R. ADAMS

Çev. Figen ÇOK**

44 kız ve 44 erkek toplam 88 kolej öğrencisinin ego kimliği ve yakınlık düzeyleri belirlenmiş, birbiriyle ve yakınlık, sevmeye ve hoşlanma ölçümleriyle ilişkisine bakılmıştır. Varsayıldığı gibi, kimlik gelişiminin daha ileri evreleri yakınlık oluşumunun üst düzeyleriyle ilişkilidir. Bunun ötesinde erkek ve kadınlar için mesleki kimlik, kimlik yakınlık evresinin sonuçlanması ilişkisinde temel kestirici etkenlerdir.

GİRİŞ

Marcia (1966), Erikson'un (1968) ego kimliği oluşumunu, dört kimlik düzeyinde ya da sonuçlanma (çözülme) biçiminde açıklamıştır: kimlik kazanma, moratoryum, mevcut kimliği benimseme (foreclose) ve kimlik dağılması. Bunalım ve bağlanım (commitment) derecesi bir bireyi belirli bir kimlik durumunda sınıflandırmak için kullanılır. "Bunalım, ergenin anlamlı seçenekler arasında seçimler yapmakla ilgilendiği dönemde ifade eder, bağlanım bireyin gösterdiği kişisel yatırımın derecesini ifade eder" (Marcia, 1966, s. 551). Bu ölçütlere göre, kimlik kazanan bireyler bir bunalım dönemine girmiştir, ve kendi değerlendirmelerine dayanan bir meslek ve ideolojiye (din ve politika) bağlanımlar yapmışlardır. Moratoryum yaşayan bireyler bir bunalım dönemindedir ve soyut bağlanımlar ve değerlerle uğraşma sürecindedirler. Mevcut kimliği benimseme (foreclose) durumundaki bireyler hiçbir bağlanımla karşılaşmamış, ancak anababalarının bağlanım ve değerlerini benimsemişlerdir. Kimlik dağılımı yaşayan bireyler hiçbir bağlanım yapmamışlardır

* Kacerguis, M.A. and Adams, G.R. (1980) Erikson Stage Resolution: The Relationship Between Identity and Intimacy, *Journal of Youth and Adolescence*, 9,2,117-126.

** Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü Araştırma Görevlisi.

ve bunalım yaşamıyorlardır. Yaşla birlikte kişi kimlik dağılmasından kimlik kazanmaya doğru gelişimsel olarak ilerledikçe giderek daha fazla ego kimliği duygusu kazanır.

Ergenler bir kimlik kazandıktan sonra, diğer bir evrenin sonuçlanmasıyla karşılaşılır: Yakınlığa karşı yalıtılmışlık (Erikson, 1968). Erikson (1968) tarafından yakınlık "kimliklerin kaynaşması" (s. 135) olarak tanımlanır. Bu "kendini somut yakınlıklara ve ortaklıklara bağlama ve önemli özverileri ve ödünleri gerektirse bile, böyle bağlanmalara uyacak etik güç geliştirme kapasitesidir" (Erikson, 1963, s. 263). Yakınlık evresinin çözümlenmesine ulaşılmazsa, kişisel olmayan ve yapay kişilerarası ilişkilerin kurulduğuna inanılır. Erikson, böyle bir bireyin yakın akran ilişkilerinde bile bir başkasıyla kimlik kaynaşmasının kimliğin kaybolmasıyla sonuçlanacağından korktuğunu ileri sürer.

Orlofsky ve arkadaşları (1973) yakınlık bunalımını beş grupta açıklar: yakın, yakınlık öncesi, kalıplaşmış, yalancı yakın ve yalıtılmış ilişki biçimleri. Orlofsky ve arkadaşlarına göre (1973) *yakın* bireyler derin ve uzun süreli sevgi ilişkileri kurar ve sürdürürler ve sevgiyi zorunluluklar ve bağlar olmaksızın sunarlar. *Kalıplaşmış* ilişkiler yüzeyseldir ve çoğunlukla (ancak mutlaka değil) aynı cins kişilerle arkadaşlık etme eğilimi vardır. Karşı cinsle ilişki içinde kahçı bir bağlanmayı sürdürür gibi görünen *yalancı yakın* bireyler, yakınlık ya da derinliğin bazı belirtilerini taşırlar. Son olarak *yalıtılmış*, toplumsal ilişkilerden çekilmiştir. Kişisel ilişkilerden yoksundur ve yalnızca zaman zaman kişilerarası temaslar sürdürür. Orlofsky (1976) son zamanlarda, yakın ve yakınlık öncesi bireylerin diğer yakınlık biçimlerine göre eşlerinin gereksinimlerini daha fazla algılayıcı ve arkadaşlarına daha açık ve duyarlı olduğunu belirterek bu beş yakınlık biçimi açıklamalarına ek bir geçerlik sağlanmıştır.

Orlofsky ve arkadaşlarının (1973) daha sonraki araştırmaları kimlik ve yakınlık arasında bir ilişki olduğunu ileri sürer. 2. ve 3. sınıf erkek kolej öğrencilerinden alınan 53 denekli örnekleme, Orlofsky ve arkadaşları, kimlik kazanan ve moratoryum yaşayan bireylerin mevcut kimliği benimseyen ve kimliği dağılan deneklere göre yakınlık düzeylerinin anlamlı biçimde yüksek olduğunu bulmuşlardır. Marcia (1976) başka bir erkek örnekleme grubu için benzer bulguları rapor etmiştir. Ortak olarak bu veriler, ilk olarak Erikson tarafından geliştirilen, kimlik evresinin sonuçlanmasının genç yetişkinlikte bağlanmış ve yakın ilişkiler için önemli bir öncül olabileceği kuramsal önermesi için destek sağlar. Ancak bu veriler erkek örneklemlerle sınırlıdır ve kimlikle yakınlık arasındaki ilişkinin her iki cinsiyet için geçerli olup olmadığı açık değildir.

Erkek deneklerle yapılan araştırmalar Erikson'un önerdiği kimlik ve yakınlık arasındaki kuramsal ilişkiyi desteklerken, önceki çalışmalar kimlik düzeyi (status) için farklılaşmamış genel bir ölçüm kullanmıştır. Bununla birlikte, bireysel kimlik sonuçlanmaları meslek, din ve politika boyutları için oluşturulabilir (Marcia, 1966), böylece hangi kimlik kazanma düzeyi boyutunun yakınlık oluşumunun en fazla kestiricisi olduğu açık değildir.

Aşağdaki iki varsayımı test etmek için bir araştırma yapılmıştır. İlk olarak hem kızların hem de erkeklerin ileri ego kimliği düzeyinin daha ileri yakınlık gelişimiyle ilişkili olduğu varsayılmıştır. İkinci olarak, önceki çalışmalar ego kimliği düzeyi ve yakınlık gelişimi arasında bir ilişkiyi gösterirken, bu ilişkinin temelde mesleki, dini ya da politik kimlik sonuçlanmalarından kaynaklanıp kaynaklanmadığı açıklanmadan kalmıştır. Önceki çalışmalar (Constantinople, 1969; Douvan and Kaye, 1962; Josselson, 1973; La Voie, 1976.; Toder and Marcia, 1973) erkeklerle karşılaştırdığında kadınların kimlik oluşumunun mesleki etkenlere daha az ve ilişkisel etkenlere (din gibi) daha fazla bağımlı olduğunu ileri sürer. La Voie (1976) şöyle demektedir: "Mesleki kimlik erkeklerde kimlik oluşumunda, daha temel bir rol oynar görünmektedir... oysa, kimlik oluşumu kadınlarda ilişkiyle daha yakından bağlantılıdır" (s. 374). Bunun için mesleki ve politik kimlik sonuçlanmasının yaşamın erkeklerin başat olduğu alanları olarak erkeklerde kadınlarda olduğundan daha fazla kimlik gelişiminin kestirici olduğu, oysa ilişkisel ve anlatıma dayalı yaşam boyutları olarak dinsel kimliğin kimlik gelişiminde kızlarda erkeklerde olduğundan daha fazla kestirici olduğu varsayılmıştır.

YÖNTEM

Denekler

Araştırmada, Utah Devlet Üniversitesi'nin iki yurdundan ve Aile ve İnsan Gelişimi ve Sosyoloji bölümlerinden ders alanlar arasından 44 kız ve 44 erkek, seksensekiz (88) ikinci ve üçüncü sınıf kolej öğrencisi gönüllü denek olarak kullanılmıştır. Her deneye ayrı yaklaşılmış ve katılımı için rica edilmiştir. % 97 oranında kabulle katılım sağlanmışır. Denekler çeşitli akademik disiplinlerden gelen ve çoğunlukla beyaz Amerikalı ve yaşları 19-25 arasında olan bireylerdi.

İşlem

Bireysel görüşmeler deneklerin özel odalarında ya da Aile ve İnsan Gelişimi Bölümündeki araştırma laboratuvarında tamamlanmıştır. Ego kimlik statüsü Marcia'nın Ego-kimliği Düzeyi Görüşme Formu ve Ego

Kimliği Cümle Tamamlama Testi (Marcia, 1966) ile değerlendirilmiştir. Yakınlık Orlofsky'nin Yakınlık Görüşme Formu, Yufit'in (1956) Yakınlık ölçeği ve Rubin'in (1970) Sevme ve Hoşlanma Ölçekleri ile ölçülmüştür.

Araçlar

Kimlik Düzeyi Ölçümü: Deneğin kimlik düzeyini belirlemek için Marcia'nın (1966) 15-30 dakikalık yarı yapılandırılmış görüşmesi kullanılmıştır. Sorular üç alandaki bunalm ve bağlanıma aittir, mesleki, dini politik. Üç alanın her birini değerlendirmede Marcia'nın puanlama el kitabı kullanılmıştır. Ego kimliği Cümle Tamamlama Testi (EI-ISB) deneğin her cümleyi gerçek duygularını yansıtarak doldurmasını gerektiren 23 eksik cümle maddesinden oluşmaktadır. Her yanıt 1-3 derece li ölçekte değerlendirilir ve kimlik kazanımı için genel bir ölçüm sağlar.

Yakınlık Düzeyi Ölçümleri: Orlofsky'nin (1976) Yakınlık Görüşme Formu yakınlık düzeyini belirleyen 20-30 dakikalık yarı yapılandırılmış bir görüşme formudur. Bu görüşme (1) akranelarla yakın ilişkilerin varlığını ya da yokluğunu, (2) karşı cinsle süren bir sevgi ilişkisinde bağlanımın varlığı, (3) ilişkinin derin ya da yüzeysel oluşunu" değerlendirir. (Orlofsky, 1976, s. 76). Yakınlık değerlendirmeleri Orlofsky ve arkadaşlarının (1973) değerlendirme el kitabı kullanılarak puanlanmıştır. İlişkinin derinliği ve karşı cinsle bağlanma ölçütlerine göre, her denek yakın, kalıplaşmış, yalıtılmış, yalancı yakın ya da yakınlık öncesi düzeylerden birine sınıflandırılmıştır. Yalıtılmışlar ilk ölçütün yani yakın ilişkinin varlığının ya da yokluğunun belirlenmesiyle kategorileştirilmiştir. Tablo 1' de özetlendiği gibi, yalıtılmış olmayan düzeyler 2. ve 3. ölçüte bağlanma ve derinliğe göre farklılaştırılmıştır. Her görüşüme kız ve erkek arkadaşlarla ilişkiler için puanlanabilirken, bu incelemede ortak yakınlık düzeyinin değerlendirilmesi kullanılmıştır. Kız ve erkek ilişkisi arasındaki herhangi bir farklılığa ilişkin bilgi, Orlofsky (1976, S. 78) tarafından belirtildiği gibi, tüm görüşmenin genel "tonu"nun kullanılmasıyla değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Yakınlık Düzeyi Kategorilerin Ayırmada Genel Ölçütler

	İlişkinin Niteliği	
	Derin	Yüzeysel
Bağlanımlı karşı cins ilişkisi	Yakın	Yalancı yakın
Uzun süreli bağlanımlı ilişki olmayışı	Yakınlık öncesi	Kalıplaşmış

Yufit'in (1956) yakınlık-yalıtlımlımlık anketi, Orlofsky ve arkadaşları (1973) tarafından kullanılmıştır. Bu araştırmacılar yakınlık ve yalıtlımlımlık ölçeklerini kullanırken, bu çalışmada yalnızca 20 Yakınlık Ölçeği maddesi kullanılmıştır. Yufit'in ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliğine ilişkin eldeki sınırlı bilgiye dayanarak, bu ölçeği dahil etmenin nedeni Orlofsky'nin (1976) yakınlık görüşmesine birleşen (converjent) geçerlik sağlamaktı.

Rubin'in (1970) Sevme ve Hoşlanma ölçekleri bazı Likert ölçeği maddelerinden oluşmaktadır. Sevme ölçeğinin amacı, sevginin üç ögesinin ortak bir ölçümünü elde etmektir. Bağlanma (ötekinin varlığına katılma gereksinimi ya da isteği), dikkate alma (ötekinin mutluluk ve iyiliğiyle ilgili olma), ve kişinin eşine yakınlığı (kendini açması). Deneklerden bu ölçekleri yanıtlarken, akran gruplarındaki karşı cinsten en önemli kişiyi hedef kişi olarak almaları istendi. Bir kez daha bu değerlendirilmede, kişilerarası ilişkilerde derinlik ek bir ölçüm olarak hesaba katıldı.

Önceki bazı araştırmalarımızda yakınlık gelişiminin, karşı cinsle ilişkilerde kişilerarası derinliğin belirtileri olarak Sevme ve Hoşlanma ölçekleriyle ilişkisini göstermiştik (LaVoie and Adams, baskıda). Böylece bu ölçekler bizim yakınlık gelişimi için temel ölçümümüz olan Orlofsky'nin Yakınlık Görüşme Formu'na ek bir geçerlik kontrolü sağlamaktadır.

SONUÇLAR

Yargıçlararası Güvenirlik ve Kimlik Düzeyi Geçerliği

Bir birey, 88 görüşme protokolünü amacı bilmeden değerlendirirken, bu protokollerden rastgele alınan % 15 lik örnekleme iki yargıç birbirinden bağımsız olarak değerlendirmiştir. Orlofsky Yakınlık Görüşme Formundaki (1976) beş yakınlık evresi sınıflamasında % 82'lik görüşbirliği elde edilmiştir. Marcia'nın (1966) Ego Kimliği Düzeyi Görüşme Formunda yargıçlararası güvenirlik, öğrencilerin 4 kimlik düzeyine genel yerleştirilmesinde % 100 oranında görüşbirliğine ulaşılmıştır. Mesleki, dini ve politik ego kimliği alt ölçeklerinin görüşbirliği % 73 ile % 100 arasında değişmektedir ve yargıçlararası ortalama görüşbirliği % 91'dir. Marcia'nın (1966) Ego Kimliği Cümle Tamamlama Testi puanlarının iki bağımsız değerlendirmesi arasındaki korelasyon kabul edilebilir anlamlılık düzeyine erişmiştir: $r: 0.86$ $P < 0.001$. Kimlik düzeyleri arasındaki yordama geçerliğini sağlamak için standart yolun kullanılması böylece tamamlanmıştır. Bağımlı değişken olarak, Cümle Tamamlama Ölçeğini kullanarak mesleki, dini, politik ve toplam alt ölçekler için bir dizi

bir boyutlu varyans analizi hesaplamaları tamamlanmıştır. Dört ölçümde de kimlik kazanan öğrenciler dağılan öğrencilerden önemli ölçüde yüksek puan almışlardır, kalan gruplar ilk iki kimlik durumuna düşerek aynı kalmıştır ($p < 0.001$).

Yakınlık Ölçümleri

Yufit ve Rubin'in yakınlık ölçümlerinin sınıflararası korelasyonları, bu ölçümlerin ortak olarak kişilerarası ilişkilerin bireysel boyutlarını değerlendirmek yolunda bazı kanıtlar sağlamıştır. Beklendiği gibi, Yufit'in Yakınlık Ölçeği Rubin'in Sevme Ölçeği ile olumlu ilişkilidir: $r: 0.20$, $P < 0.04$, ancak Hoşlanma Ölçeği ile ilişkili değildir: $r: 0.08$. Kuramsal ve pratik olarak, kavramsal açıdan yakınlık ve sevgi, yakınlık ve hoşlanmaya göre birbiriyle daha yakından bağlantılıdır ve korelasyonel veri bu varsayımı desteklemiştir.

Bundan başka, beş yakınlık evresinde yakınlığın (Yufit, 1956) ve sevgi ve hoşlanmanın (Rubin, 1970) kişilerarası ilişki ölçümleri için üç tane bir boyutlu varyans analizi hesaplamaları tamamlanmıştır. Yufit ölçümü üzerinde hiçbir anlamlı farklılık gözlenmemiştir, ancak düşük yakınlık kategorileri, yüksek yakınlık kategorilerinden daha düşük $F(4, 83) < 1.0$ (anlamlı değil) ortalama yakınlık puanları göstererek beklenen doğrultuda Rubin'in sevmeye $F(4, 83) : 8.10$, $P < 0.001$, ve hoşlanma ölçekleri $F(4, 83) : 3, 20$, $P < 0.02$ için yakınlık evreleriyle anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Her iki ölçümde (Scheffe testinin basit etkilerine göre) yalıtılmış bireyler yakınlık öncesi ve yakın kişilerden önemli ölçüde düşük puan almışlardır. Bununla birlikte, geri kalan iki grup (yalancı yakın ve kâhplasmış) ilk gruplardan anlamlı biçimde farklıdır ve yalıtılmış ile yakınlık öncesi ve yakın kişiler arasına düşmektedir. Bu veriler ortak olarak Orlofsky'nin yakınlık düzeyi kategorilerine yordama geçerliği sağlamaktadır.

Kimlik Düzeylerinde Cinsiyet Farkları

Kimlik düzeyindeki anlamlı cinsiyet farklarını belirlemek için cinsiyet ve kimlik düzeyi düzenlemesinde kaykare analizleri yapılmıştır. Kız ve erkek öğrenciler için genel ego düzeyi karşılaştırmasında anlamlı cinsiyet farkları gözlenmezken, kimlik düzeyi alt ölçeklerinde bazı farklar bulunmuştur. Cinsiyet ve dinsel kimlik düzeyi arasındaki anlamlı ilişki, $\chi^2(3) = 19.04$, $P < 0.007$, kızlardan (% 4) çok erkeklerin (% 21) moratoryum durumunda olduğunu, aynı zamanda erkeklere göre (% 18)

daha fazla kızın (% 50) kimlik kazanma durumunda olduğunu açığa çıkarmaktadır. Dinsel kimlik aşırı dindarlığı ve ilişkiyi kapsamaz ve kendi algılama alanını ifade eder. Cinsiyet ve politik tutum arasındaki ilişkiye doğru anlamlı olmayan eğitim $x^2(3) = 7,06$, $P < 0,07$ erkeklere göre (% 45), kızların (% 68) daha fazla dağılmış ve kızlara göre (% 2) erkeklerin daha fazla moratoryumda olduğunu ortaya koymaktadır. Mesleki kimlik alt ölçeğinde anlamlı etkileşim gözlenmemiştir, $x^2(3) = 1,35$. Genel beklentilere ters olarak, mesleki kimlik alt ölçeğinde kız ve erkeklerin oranı aynıdır. Bununla birlikte, çalışma sırasında daha fazla erkek politik kimlik ararken, daha fazla kızın dinsel kimlik kazandığı gözlenmiştir. Bu bulgular, politikanın bir erkek rolü olarak görülebilen, dinin kadın dünyası olarak değerlendirilmesi yolunda bir kültürel yanlılık olduğunu yansıtabilir.

Kimlik ve Yakınlık

İki varsayımı test etmek için, cinsiyet ve kimlik düzeyleri bağımsız değişken olarak, Orlofsky (1976) Yakınlık Görüşme Formu sınıflamaları, Yufit'in (1956) Yakınlık ölçeği ve Rubin'in (1970) Sevmeye ve Hoşlanma Ölçekleri çoklu bağımlı değişkenler olarak ele alınmıştır.

Yufit ve Rubin ölçeklerinde toplam test puanları kullanılmıştır. Orlofsky yakınlık görüşme formunda yalıtılmış kategorisi 1 değerini, yalancı yakınlık ve kalıplaşmış 2 değerini, yakınlık öncesi 3 ve yakınlık 4 değerini almıştır. Genel mesleki, dini ve politik alt ölçek boyutlarıyla ilgili kimlik düzeyi sınıflamaları üzerinde çoklu değişkene göre dört varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Bu analizler cinsiyet \times alt ölçek kimlik düzeyi etkileşimini olduğu kadar kimlik alt ölçek / yakınlık ilişkisini de incelemektedir. Genel çoklu varyans analizi yaklaşık kay-kare tekniği ile değerlendirilmiştir ve bireysel F değerleri her bağımlı değişken ölçümü için analizde kullanılmıştır. Çoklu varyans analizi için oldukça küçük n ölçüsünün verilmesi 0.10 düzeyinde ya da daha iyi ölçüde anlamlılığa yaklaşan kay-kareler anlamlı tek değişkene göre F oranları açısından incelenmiştir. Okuyucuyu II. tür istatistiksel hatanın azalmasının I. tür hatayı arttırabileceği konusunda uyarmak uygun görülmektedir.

İlk varsayım-gelişmiş ego kimliği düzeyinin üst düzey yakınlık oluşumuyla ilişkili olduğunu öneren varsayım genel kimlik düzeyinin mesleki, dini ve politik kimlik boyutlarında (yaklaşık $x^2 = 6,51$) yığılması ile desteklenmiştir. Yakınlık oluşumunun temel ölçümünde (Orlofsky Yakınlık Görüşme Formu), kimlik kazanmış öğrenciler ($\bar{X} = 3,25$, S

0.25, n=23) dağılma ($\bar{X}=2.33$, $S=0.23$, n=12), önceden kapanma ($X=2.36$, $S=0.32$, n=24) ve moratoryum ($\bar{X}=2.54$, $S=0.24$, n=24) öğrencilerinden (ortak etki $F=2.91$, $P < 0.03$) anlamlı ölçüde daha ileride bulunmuştur. Genel kimlik düzeyi ve kalan yakınlık ölçümleri arasında anlamlı ilişkiler gözlenmemiştir.

İkinci varsayım, yakınlık oluşumunda kimlik düzeyi boyutlarının (mesleki, dini, politik) kestirilebilirliğinde cinsiyet farklarının varlığını yordamaktaydı ancak bu beklenti için destek bulunmamıştır. Bununla birlikte, cinsiyetten bağımsız olarak, mesleki kimlik yakınlık oluşumunun (yaklaşık $x^2 = 16.83$) tek anlamlı kestiricisi olarak bulunmuştur. Kimlik kazanma ($\bar{X} = 2.95$, $S = 0.21$, n=34) ve moratoryum ($\bar{X} = 2.90$, $S = 0.24$, n=26) öğrencileri Orlofsky Yakınlık Görüşme Formu'nun mesleki kimlik alt ölçeğinde dağılma ($\bar{X} = 2.02$, $S = 0.29$, n=17) ya da önceden kapanma ($\bar{X} = 2.10$, $S = 0.36$, n = 11) durumundaki akranlarından (ortak etki $F = 3.36$, $p > 0.02$) anlamlı ölçüde yüksek puan almışlardır.

TARTIŞMA

Erikson'un psikososyal gelişim kuramından çıkan ve kimlik evresinin olumlu sonuçlanmasının olgun düzeyde yakınlığın oluşmasında önemli bir ön koşul olduğu yolundaki kuramsal varsayım araştırmanın verileriyle kısmen desteklenmiştir. Kimlik kazanan erkek ve kızların, dağılmış, mevcut kimliği benimseyen ya da moratoryum yaşayan akranlarından daha derin ve bağlanımlı yakın ilişkilerinin olduğu gözlenmiştir. Orlofsky ve arkadaşlarının (1973) ve Marcia'nın (1976) önceki bulgularını net biçimde desteklerken, verilerimiz kimlik evresi sonuçlanması yakınlık gelişimi ilişkisiyle bir kız ve erkek örnekleme uzanmaktadır. Arayış (bunalım) ve bağlanmanın kız ve erkekler için eşit derecede önemli olduğu yolundaki (Raphael, 1977, Matterson, 1977) önceki açıklamalara destek olarak, mesleki kimlik güçlü kişilerarası bağlanımın gelişiminin kestiricidir. Bununla birlikte, bu veriler mesleki kimliğin yakınlığın oluşumunda gerekli bir önkoşul olduğu biçiminde yorumlanmamalıdır. Buradaki görüşme verileri daha çok mesleki kimliğe ilişkin arayış ve bağlanımın, derin ve bağlanımlı yakın ilişkilerin gelişmesiyle yakın ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Böylece kimlik oluşumu ergenler ve genç yetişkinler arasındaki yakın ilişkilerin gelişimi için yeterli olabilen ancak gerekli olmayan bir ön koşul olabilir. Yalnızca boylamsal veriler böyle bir konuya yönelebilir. Bunun ötesinde, kimlikle yakınlık arasında büyük olasılıkla var olan karmaşık ilişki görülmelidir. Matte-

son'un (1975) belirttiği gibi "kimliğin yakınlıktan önce gelmesi gerektiğini ileri süren açık bir yapı yoktur, yalnızlık aynı zamanda kimliği değiştirir... her gerçek paylaşma deneyiminde her iki kişi gelişir, kimlikler tekrar keşfedilir ve değiştirilir" (s. 161).

Kimlik literatüründeki önceki kuramsal tartışmada (örn, Matteson, 1975; Bourne, 1978) mesleki ya da ideolojik kimlik evresinin çözümlenmesinin kimlik-yakınlık ilişkisi için temel olup olmadığı net değildir. Birkaç ayrıcalık dışında (Munro and Adams, 1977; Matteson, 1977) önceki incelemeler mesleki, dini ve politik alt ölçekleri gözardı ederek, ağırlıklı toplam kimlik düzeyi puanıyla ilgili verileri rapor etmiştir. Bu incelemede, cinsiyete özgü varsayım dinsel kimlik evresi sonuçlanmasının kızlar için yakınlık oluşumunda, daha iyi bir kestirici olduğunu, mesleki ve politik kazanımının erkeklerin kimlik gelişiminde daha fazla kestirici olduğu biçiminde değişmiştir. Beklenenin tersine, dinsel ve politik kimlik sonuçlanması yakınlık gelişimiyle ilişkili değildi. Kız ve erkekler için kimlik kazanmaya doğru hareket ve kimlik kazanmanın çözümlenmesi mesleki seçimde ileri benlik düzeyinin kestiricisiydi. Arayış olmaksızın rol karmaşası ya da bağlanım durumunda dağılan ya da mevcut kimliği benimseyen erkek ve kadınlar moratoryum yaşayan ya da kimlik kazanan akranlarına göre daha fazla ilişki arayabilirler ve ilişkilerinden daha az doyumlu olabilirler. Ya da bunalm yaşamak ya da yaşamış olmak ve mesleki doyum bulmak moratoryumdaki ya da kimliğini kazanmış kişiyi kendini derin ve anlamlı kişilerarası bağlanım için eşit derecede bir arayışa tekrar yönlendirebilir. Kişinin bir başkasını bilmeden önce kendini bilmesi gerektiğini söylemede belki gerçek payı vardır.

Önceki araştırmalar kimlik oluşumunda bağlanma etkenlerinin kızlar için (örn, Josselson, 1973, Toder and Marcia, 1973) ve mesleki etkenlerin erkekler için (örn, La Voice, 1976) daha önemli olduğunu ileri sürerken, bu veriler bu araştırmada kimlik ve yakınlık evrelerinin ilişkisinin kestirilmesinde kullanılan üç alt ölçek arasında mesleki kimlik evresi sonuçlanmasının birincil değişken olduğunu ileri sürmektedir. Bağlanmadan önce kendi kendine giriştikleri mesleki arayış dönemini yaşayan kadın ve erkekler rol çatışmasında olan ya da patlama olmaksızın bağlanımlar yapan akranlarından anlamlı biçimde daha olgun ve derin kişilerarası bağlanımlar geliştirme eğilimindedir. Cinsiyet rolü ideolojisi bu araştırmaya alınmazken, önceki incelemeler mesleki kimliğin yakınlık gelişiminde önemli bir katkıda bulunucu etken olabildiğini, cinsiyet rolleri ve bağlanmaların bu çalışmada açığa vurulan meslek-yakınlık iliş-

kisinin yerine geçebildiğini ileri sürmektedir. (örn. bkz. Matteson, 1977, Schenkel and Marcia, 1972). Bununla birlikte bu kez böyle bir varsayım spekülattir.

Bu veriler kadının rollerine ilişkin çelişkilerin fazla olduğu bir tarihsel dönemde toplanmıştır. Kadın için mesleki kimliğin önemi hala ağır biçimde tartışılmaktadır. Bu tartışmalar önerilen Eşit Haklar Hareketinin iki kez reddedildiği bir eyalette bulunan verilerin toplandığı kampüste de yaygındır. Kafalardaki bilgilerle, bulgular daha güçlü biçimde değerlendirilebilir: mesleki kimlik kadınlara da erkeklere olduğu kadar anlamlı ve önemli görünmektedir. Bu bulgular tek bir kuşak etkisini yansıtmıyorsa, mesleki tercih, eğitim ve fırsatlarda eşitliği savunan kadın gruplarının şimdiki sosyal hareketinin-kadınların mesleki bilinç ve araştırma deneyimlerinin etkisiyle- kadının ego kimliğinin gelişimi ve kişilerarası ilişkilerini etkileyebileceği olasıdır.

KAYNAKÇA

- Bourne, E. (1978). The state of research on ego identity: a review and appraisal. Part II. *J. Youth and Adoles.* 7: 371—392.
- Constantinople, A. (1969). An Eriksonian measure of personality development in college students. *Developmental Psychol.* 1: 357—273.
- Douvan, E., and Kaye, C. (1962). Motivational factors in college entrance. In Sanford, N. (ed.), *The American College*, Wiley, New York.
- Erikson, E. (1963). *Childhood and Society*, Norton, New York.
- Erikson, E. (1968). *Identity: Youth and Crisis*, Norton, New York.
- Josselson, R. (1973). Psychodynamic aspects of identity formation in college women, *J. Youth and Adoles.* 2: 2—52.
- La Voie, J.C. (1976). Ego identity formation in middle adolescence. *J. Youth Adoles.* 5: 371—385.
- LaVoie, J.C., and Adams, G.R. (in press). Erikson developmental stage resolution and attachment behavior in young adulthood. *Adolescence*.
- Marcia, J. (1966). Development and validation of ego-identity status. *J. Personal. Soc. Psychol.* 3: 551—558.
- Marcia, J. (1976). Identity six years after: A follow-up study. *J. Youth Adoles.* 5: 145—160.
- Matteson, D.R. (1975). *Adolescence Today: Sex Roles and the Search for Identity*, Dorsey Press, Homewood, III.
- Matteson, D.R. (1977). Exploration and commitment: Sex differences and methodological problems in the use of identity status categories. *J. Youth Adoles.* 6: 353—374.
- Munro, G., and Adams, G.R. (1977). Ego-identity formation in college students and working youth. *Developmental Psychol.* 13: 523—524.

- Orlofsky, J.** (1976). Intimacy status: Relationship to interpersonal perception. *J. Youth Adoles.* 5: 73—88.
- Orlofsky, J., Marcia, J., and Messer, I.** (1973). Ego identity status and the intimacy vs. isolation crisis of young adulthood. *J. Personal Soc. Psychol.* 27: 211—219.
- Raphael, D.** (1977). Identity in university women: A methodological note. *J. Youth Adoles.* 6: 57—62.
- Rubin, Z.** (1970). Measurement of romantic love. *J. Personal. Soc. Psychol.* 16: 265—273.
- Schenkel, S., and Marcia, J.E.** (1972). Attitudes toward premarital intercourse in determining ego-identity status in college women. *J. Personal.* 3: 472—482.
- Toiler, N., and Marcia, J.** (1973). Ego identity status and response to conformity pressure in college women. *J. Personal. Soc. Psychol.* 26: 287—294.
- Yufit, R.** (1956). Intimacy and isolation: Some behavioral and psychodynamic correlates. Doctoral dissertation, University of Chicago (University Microfilms, Ann Arbor, Mich. Bf 698, 9, 56Y0)